

היבטים לשוניים בפרשת מקץ פא

דקדוקי קריאה והזכרה לקורא בציבור בסוף חנוכה בפרשת מקץ בהפטרה במלכים ובראשון של ריגש

סוף חנוכה

ז יג **קָעַרְתָּ**: העמדה קלה בקו"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה

ז פד **מִזְרְקֵי-כֶסֶף**: העמדה קלה במ"ם

ז פז **אֵילָם שָׁנִים-עֶשְׂרֵי כְּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה**: תיבת **שָׁנִים-עֶשְׂרֵי** בפשטא

ז פט **וּבָבֵא**: על אף הקושי, הבי"ת הראשונה בשווא נח. **מִדְּבָר**: המ"ם בחירק והדל"ת דגושה, הקורא בשווא משנה משמעות

ח ב **בְּהֶעֱלֵתְךָ**: העמדה קלה בה"א ובלמ"ד והת"ו בשווא נע, יש לקרא: בה-על-תך

מא א **וְהֵנָּה עֹמֵד עַל-הַיָּאֵר**: טעם טפחא בתיבת **וְהֵנָּה**. **הַיָּאֵר**: היר"ד בשווא נח

מא ד **וַיִּיקֶץ פְּרָעָה**: עד כאן ראשון שבת במנחה

מא ה **וַיִּשָּׂן**: קמץ בזקף גדול, השי"ן מנוקדת בקמץ

מא ז **וְהֵנָּה חָלוֹם**: עד כאן שני שבת במנחה

מא ח **וְהִתְפַּעֵם**: הטעם בפ"א מלעיל

מא יב **וְנִסְפָּר-לֹא**: מוטעם בקדמא-זקף²

מא יד **וַיַּחֲלֶף**: היר"ד בשווא נח והחל"ת בפתח.

עד כאן שלישי שבת במנחה וראשון בשבת

מא יז **הַנְּגִי**: על אף הקושי, נו"ן ראשונה בשווא נח

מא יט **וְהֵנָּה שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת**:

תיבה **שִׁבְעַת** מוקפת לזו שלאחריה ולא במונח כבחלק מהדפוסים. **וְרִקְוֹת בְּשָׂר**: הר"ש בפתח. דומה אך

שונה **וְדִקְוֹת בְּשָׂר** שבפסוק ג'

מא כו **חָלוֹם אֶחָד הוּא**: על פי רב מוטעם טפחא-מרכא-סו"פ (ברויאר ואחרים)

מא כז **הַרְקוֹת-הַרְקוֹת**: יש לשים לב, פעם ראשונה הר"ש בפתח ופעם שנייה בצירי

מא ל **שִׁבְעַת**: השי"ן בגרש לא בקדמא, וגם לא במונח

מא לב **וּמְמַהֵר**: על אף הקושי, המ"ם הראשונה בשווא נח

מא לג **יָרָא**: הטעם בר"ש, מלרע. **אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם**: טעם טפחא בתיבת **אִישׁ**

מא לד **וַיִּפְקֹד**: הוא"ו בשווא נע, וא"ו החיבור והפועל בעתיד, כן הוא הדבר בהמשך פסוק לה **וַיִּקְבְּצוּ**

וַיִּצְבְּרוּ-בָר

מא לה **בְּעָרִים**: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

מא לח **רוּחַ אֱלֹהִים בָּו**: ע"כ שני

מא מה **צַפְנָת**: הצד"י בקמץ רחב והפ"א בשווא נע. **פְּעֻנָה**: העי"ן בשווא נח לא בחטף

אֲסֹנָת: האל"ף בקמץ רחב והסמ"ך בשווא נע. **בַּת-פּוֹטִי פָּרַע**: השם "פוטי פרע" הוא בן שתי מילים, בספרי תימן הוא בן מילה אחת

מא מו **וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם**: טעם טפחא בתיבה **וַיַּעֲבֹר**. **לִפְנֵי פְרַעְה מְלֹךְ-מִצְרַיִם**: טעם טפחא בתיבת **לִפְנֵי**

מא מז **לְקַמְּצִים**: טעם הסילוק כאן הוא ללא הכנה של טיפחא או מרכא טיפחא (מאריך טרחא) לפניו

¹ במנהג אשכנז מערב המובהק אין מוסיפים פסוקים מפרשת בהעלותך.

² טעם זה מכונה מתיגה-זקף או לפי התימנים, דרבן. מיקומה של הקדמא. על פי רוב, כולל ברויאר, מעל אות הוא"ו, בתורה קדומה מסומנת היא מעל הנו"ן והערה הבאה להסביר לפשר העניין לפיה מקרה זה הוא "על דעת הזרות" שכן הנו"ן מנוקדת בשווא.

מא מח כָּל-אֶכֶל | בניגון הטעמים של הספרדים עלולה המילה אֶכֶל להישמע מלרע עקב ניגון הפסק
 (הלגרמיה) ויש בכך כדי לשבש את משמעות הכתוב. בְּעָרִים: הבי"ת בסגול ומתג, יש לעמוד מעט בקריאתה
 להבדיל בין תנועת הסגול לשווא, שאז איננה מיודעת
 מא נ יֵלֵד: הלמ"ד בפתח. יֵלֵד-לֹא: געיה ביו"ד
 מא נב עֲנִי: העי"ן בקמץ קטן, נו"ן בשווא נח ויו"ד בחירק מלא: עון-י ע"כ עליית שלישי
 מא נג וַתְּחַלְּינָה: יש לשים לב למקרא דומה אך שונה בהמשך נד וַתְּחַלְּינָה
 מא נד הִיָּה לְחֵם: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה
 מא נז כִּי-חֲזַק: הזי"ן בפתח, הקורא בקמץ משנה משמעות
 מא א וַתִּתְּרָאוּ: הטעם באל"ף מלרע
 מא ד יִקְרְאוּנוּ: האל"ף בסגול ונון דגושה³
 מא יח אֲנִי יָרָא: ע"כ עולה רביעי
 מא כא בְּהִתְחַנְּנוּ: הנו"ן הראשונה בשווא נע
 מא כד וַיֵּאָסֶר: כאן האל"ף בחטף סגול בשונה מפרשת ויגש (מו כט) ופרשת בשלח (שמות יד ו) שם היא
 בשווא נח
 מא כה וַיִּמְלְאוּ: יו"ד בשווא נח, למד ללא דגש ובשווא נח
 מא לח תִּלְכוּ-בָהּ: געיה בת"ו
 מא ב שְׂבוּ שְׂבוּ-לָנוּ מְעַט-אֶכֶל: תיבה שְׂבוּ בטפחא, כן הוא לקמן מד כה
 מא ג לְמָה הִרְעַתֶּם: לְמָה במלרע וללא דגש במ"ם⁴
 מא י כִּי לֹא הִתְמַהֲמְהוּ: התיבה כִּי מוטעמת בטפחא
 מא יא נִכְאַת: האל"ף ללא תנועה, יש לקרא 'נכות'
 מא יב הַמוֹשֵׁב: השי"ן בקמץ
 מא טו וּמִשְׁנֵה-כֶּסֶף: הכ"ף בדגש חזק מדין דחיק
 וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף: ע"כ עולה חמישי
 מא יח וַיִּרְאוּ: הר"ש בשווא נע, הקורא בשווא נח מחליף במשמעות ראייה
 מא כה יֵאָכְלוּ לְחֵם: טעם נסוג אחור ליו"ד
 מא כו וַיִּבְיֵאוּ: האל"ף דגושה אך אין לכך כל השפעה על אופן קריאתה
 מא כט יִחַנְּדוּ: היו"ד בקמץ קטן
 ע"כ עולה ששי
 מא י עֲבָד: העי"ן בקמץ אף על פי שאין היא מוטעמת באתנח או סו"פ⁵, וכן בפס' יז
 מד טז וַיֵּאמֶר יְהוָה תְּחִילַת הַמִּפְטִיר
הפטרות מקץ לא חנוכה מלכים א ג טו – ד א:
 ג יח לְלִדְתֵי: הדל"ת בשווא נח וַתֵּלֵד גַּם-הָאִשָּׁה הַזֹּאת: טעם טיפחא בתיבה וַתֵּלֵד. זולתי שְׂתִים-
 אֲנַחְנוּ בְּבֵית: יש להקפיד על מקום הטיפחא בתיבה אֲנַחְנוּ
 ג יט וַיִּמָּת: המ"ם בקמץ קטן
 ג כח וַיִּרְאוּ: הר"ש בשווא נע לשון יראה.
 כִּי-חֲכַמְתָּ: החי"ת בקמץ קטן
ראשון של ויגש:

³ הקורא אל"ף בצירי משנה משמעות

⁴ כן הוא הדבר כאשר 'למה' מוטעמת בטעם משרת והתיבה שלאחריה פותחת באחת מהאותיות אל"ף (שם השם נחשב לעניין זה כפותח בגרונית), ה"א (יש חריגים מעטים) ועי"ן. דין זה נכון גם במקרים רבים אחרים כגון: קומה, שובה וכדו' שלפעמים הן מלעיל ולפעמים מלרע לפי אותו עיקרון.

⁵ נקרא קמץ בז"ק (זקף קטן)

מד יח וְאֵל-יָחַר: הטעם ביו"ד מלעיל
מד כ וְאָבְיוֹ אֶהְבֹּ: ע"כ ראשון במנחת שבת
מד כה שְׁבוּ שְׁבֵרוּ-לָנוּ מְעַט-אֶכֶל: טעם טפחא בתיבת שְׁבוּ
מד כז הַיְלָדָה-לִי: געיה ביו"ד
מד יד דְּבַרִי אֲדַנִּי: ע"כ שני במנחת שבת
מד ל קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: ע"כ שלישי במנחת שבת

הערות לשוניות מאת אברהם נפח ז"ל
מא ג וְהִנֵּה בחלום אינו העתיד אלא המצב (לז:ז). **א"ה**. ההפניה היא לחלום יוסף וְהִנֵּה תִסְבְּינָה
שאינו עתיד. אני מתקשה להציב את זה כאן.

מא יא וַנַּחֲלֵמָה « לבו "ואשלחה". **א"ה**. מציין שם שהצורה הארוכה אינה מצויה כל כך בתורה.

מא לב וַנִּכְוֶן המילה לא כמו היום, אלא "מוכן".

מא לג וְחָכְם
לא כהיום. במקרא המילה "חכמה" לא משמיעה יכולת להבין
ולתת עצה, אלא ההבנה מה לעשות ואיך לעשות, יחד עם
היכולת לעשות – היום "כשרון". חכם הוא המבורך בחכמה.
א"ה. יתכן. חבל שלא הוכיח ממקראות שזה כך.

מא לד וְחָמַשׁ המשמעות במחלוקת.

מא לח הַנְּמִצָּא
האם זה נפעל מושלם (בטעות "עבר") או נפעל בינוני, או קל
עתיד? אונקלוס נותן לנו הפרוש הכי סביר (בארמית הצורה של
כל אחד מאלה שונה) שהוא "האם אנחנו נמצא" (נוכל למצוא).
א"ה. לשון התרגום הַנְּשַׁכַּח, דהיינו קל עתיד.

מא מב בְּמִרְכַּבַּת הַמְּשֻׁנָה (ולא בְּמִרְכַּבַּת) המרכבה של האיש המשנה.

א"ה. יתכן אבל ניקוד במרכבת בפתח אינו צפוי כאן.
אֲשֶׁר-לוֹ לפי הטעמים. המרכבת אשר לו. לא המשנה. **א"ה**. דברים סתומים. כנראה הכוונה למלים
הקודמות בְּמִרְכַּבַּת הַמְּשֻׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ. בְּמִרְכַּבַּת הַמְּשֻׁנָה מחוברות, כך שאֲשֶׁר לוֹ עולה על המרכבה.
אולי נתכוון לאפוקי שלא נגיד שפרעה הרכיב את יוסף על מרכבת משנה המלך שהיה באותו זמן
במצרים. עיין רמב"ן.
מא נ וַיֵּלֶךְ סתמי « א:יד.
ע"כ מדברי אברהם נפח.

מא א לעומקו של מקרא הרב גור אריה צור נר"ו וַיֵּלֶךְ. יש ליתן טעם מדוע נקט לשון צער⁶.
והרי בזה תם מאסרו. ויש לומר שנקט לשון צער, שעתה מתחיל התהליך של רד"ו
שנה של השעבוד.

⁶ בנוי על תלמוד בבלי מגילה י ב וַיֵּלֶךְ בְּיָמֵי אֲחַשְׁוֵרוּשׁ (אסתר א, א). אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן: דבר זה מסורת
בידינו מאנשי כנסת הגדולה: כל מקום שנאמר ויחי אינו אלא לשון צער. אמנם התלמוד מסיק שרק הצירוף ויחי
בימי' הוא לשון צער, עם זאת דרשנים דורשים לשון צער גם ב'ויחי' סתמא.

או כלך לדרך זו: ועל דרך אל תיקרי. אל תיקרי וְיָהִי מִקֵּץ אלא תיקרי למפרע: מִקֵּץ וְיָהִי. שבזה הגיע הקץ לְיָהִי, הקץ לצערו של יוסף. ומועתה רק עלייה יש לו. שְׁנָתַיִם יָמִים. יש ליתן טעם לאומרו יָמִים.

ויש לומר שְׁבַעַת מואסרו כל יום נראה לו כשנה. וביום שחרורו כל השנתיים נראו לו כיומים. א"ה. מהראוי להביא כאן את דברי המאור ושמשי ז"ל. ויצדקו דברי המדרש הנ"ל אֲשֶׁרִי הִגִּיר אֲשֶׁר שָׁם ה' מִבְּטָחוֹ (תהלים מ, ה) זה יוסף שבטח בה' יתברך ולא רצה להתפרסם על ידי שר המשקים. ועל ידי שאמר זכרתני וחזרתני, רצה לומר שעל ידי שהתנה עמו כעין תנאי שלא לפרסמו רק להזכירו במחשבתו כנ"ל, על ידי זה ניתוסף לו שתי שנים שאז הוצרך להתגלות ולפרסם אלהותו להתחזק אמונתו יתברך שמו על כל העולם ואז נתפרסם בהזכרתו אל פרעה וזבן. ולשוון ניתוסף. כך מורה שלא היה עונש רק על ידי שתי שנים אלו ניתוסף לו שנתפרסם על ידו אלהותו יתברך שמו על כל העולם לכן לא כתיב נשתחא וזבן: צ"כ מאור ושמשי.

מא כו וְשֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הָרְקוֹת שְׁדָפוֹת הַקָּדִים יָהִי שְׁבַע שְׁנֵי רָעַב. כאן רמז לו יוסף שהרעב יפסק בגין יעקב אביו, כנ"ל, שכן רמז לו כאן את שמו של יעקב, הַקָּדִים יָהִי שְׁבַע שְׁנֵי רָעַב. ויש ליתן טעם לדברי יוסף הנ"ל, היכן ירמוז החלום ליוסף שתהינה רק שתי שנות רעב.

ויש לומר שלמד זאת מכך שפרעה שנה בענין השבלים, שכן בחלום עצמו כתוב וַתְּבַלְעֵנָה עִם הָאֵל בַּסּוּף הַתִּיבָה. וַתְּבַלְעֵנָה הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת וְגו'. וכאשר פרעה מספר ליוסף הוא אומר וַתְּבַלְעֵנָה ללא ה"א אלא בנו"ן סופית. וַתְּבַלְעֵנָה הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת אֵת שְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטּוֹבוֹת. והרי ה' נחסרה, והיא כנגד חמש שנים שנחסרו משבע שנות הרעב. לכן אמר יוסף וְקָמוּ שְׁבַע שְׁנֵי רָעַב. אך רק רמז ולא אמר בפירוש, לקיים את מה שאמר פרעה וְאֵין מִגִּיד לִי. שיש דבר שאין מגידין לו. והוא קיצור שנות הרעב. שאם יגיד לו, יוותר פרעה על התכנית ויאמר שנתיים ניתן לסבול.

הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו וְשֶׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעָת הַעֲלֵת אַחֲרֵיהֶן שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשֶׁבַע הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׁדָפוֹת הַקָּדִים יָהִי שְׁבַע שְׁנֵי רָעַב: מדהפסיק באתנחתא בישדופות הקדיסי למרות שעדיין לא נתבאר שזה ג"כ שבע שנים. נראה שזה מתחבר לתחילת הפסוק, כלומר שתחילה אמר הכתוב ששבע הפרות הרעות יהיו שבע שנים, ואח"כ הוסיף שכך גם ישבע השבלים הרקות שדופות הקדיסי, [כלומר שגם הם מכוונים כנגד שבע שנים]. ואח"כ ביאר הכתוב דהשבע שנים שנכפלו כאן, יָהִי שְׁבַע שְׁנֵי רָעַב.

מא ל וְקָמוּ שְׁבַע שְׁנֵי רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשְּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכֻלָּה הָרָעַב אֶת-הָאָרֶץ. וְקָמוּ. תקומה תהיה להן, לשבע שְׁנֵי הָרָעַב, ומה היא התקומה, שְׁבַע שְׁנֵי. שיהיו רק שתי שנים של רעב במקום שְׁבַע. שְׁמַעַת בואו של יעקב אבינו למצרים, יופסק הרעב בכח ברכתו. לכן הוציאו הכתוב במקום שְׁנֵי רָעַב, לומר שְׁנֵי רָעַב. לשון שְׁנֵי. ואע"ג שגם בשנות השבע אמר יוסף שְׁנֵי ככתוב: [פס' לד'] יַעֲשֶׂה פְרֵעָה וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל-הָאָרֶץ וְחָמַשׁ אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשֶׁבַע שְׁנֵי הַשְּׁבַע, כאן לא התכוון יוסף לשתי שנים, אלא אגב שאמר על הרעב שְׁנֵי, אמר גם על השבע שְׁנֵי.

א"ה. משחק מלים מעניין, העניין שיוסף דיבר במצרית. אבל גם במקומות אחרים הדרשות הן כאילו המקור בלשון קדשנו.

מא נד וַתַּחֲלִינָה שְׁבַע שְׁנֵי הָרָעַב לְבֹא פֶּאֶשֶׁר אָמַר יוֹסֵף.

יש ליתן טעם מדוע אמר הכתוב כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וְלֹא אִמָּר כַּאֲשֶׁר הִרְאָה הַאֱלֹקִים אֶת פְּרַעֲהוּ. אלא מכיון שהחלומות הולכים אחר הפה⁷ ואחר פתרונו של יוסף, הם נקראים על שמו, ולכן נאמר כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף.

מב ג וַיִּרְדּוּ אַחֵי-יוֹסֵף עֶשְׂרֵה לְשָׁבָר בָּר מִמִּצְרַיִם: לְכַאוּרָה זֶה פִּסּוּק קֶצֶר שִׁישׁ בּו רַק עֲנִין אֶחָד, וְאִי־כ קֶשֶׁה לְמָה יֵשׁ כַּאֲן אֶתְנַחֲתָא. ולפי מה שהביא רש"י שרק לענין האחוה היו חלוקין לעשרה, אבל לענין ילשבור ברי, כולם לב אחד להם. אתי שפיר, שתחילת הפסוק הוא ענין לעצמו.

הפטרות מקץ במלכים

שנה שאין מפטירים הפטרות חנוכה בפרשת מקץ אינה מצויה. ההפטרות עוסקת במה שידוע 'משפט שלמה'.

הנביא מספר שלמה ביקש בחלומו וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ לְשִׁפְטֵי אֶת-עַמְּךָ לְהִבְיִן בֵּינָם-טוֹב לְרַע כִּי מִי יוֹכֵל לְשִׁפְטֵי אֶת-עַמְּךָ הַכֹּהֵן הַזֶּה: בקשתו נתמלאה.

מלכים א ג טז אֲזַ תִּבְאֲנָה נִתְרַגְּלָנוּ לְשִׁימוֹשׁ בְּצוֹרֵת עֵתִיד לַפְעוּלָה תְּמִידִית כְּמוֹ כֶּכָּה יַעֲשֶׂה אֵיבּוֹב כָּל תְּיָמָיִם (איוב א, ח), כֹּאן מְדוּבָר בְּמַעֲשֵׂה שֶׁהִיָּה פַעַם אַחַת בְּלִבָּד.

רד"ק. אֲזַ תִּבְאֲנָה - כְּמוֹ 'בְּאוֹ'; וְעַם מִלַּת 'אֲזַ' יְבוֹא בְּרַב עֵתִיד בְּמִקּוּם עֵבֶר, כְּמוֹ "אֲזַ יִשְׂרָאֵל (במדבר כא, יז); "אֲזַ יִשְׂרָאֵל מִשְׁעָה (שמות טו, א); "אֲזַ יִבְדִּיל מִשְׁעָה (דברים ד, מא); "אֲזַ יִדְבֵר יְהוֹשֻׁעַ י (ב); "אֲזַ יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ (יהושע ח, ל); "אֲזַ יִבְנֶה שְׁלֹמֹה (מלכים א, יא, ז). ופירוש אֲזַ: כֹּאשֶׁר שָׁב מִגְּבֻעוֹן וְבָא לֹ לְיִירוּשָׁלַם, בֹּא לֹ זֶה הַדִּין לִידוֹ, וְנִרְאָתָה בּו הַמִּתְנַה הַטּוֹבָה, שֶׁנִּתֵּן לּו הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲכָמָה וּבִינָה.

שְׁתֵּימֵי נְשִׁימֵי זְנוֹת אֶל-הַמֶּלֶךְ רַלְב"ג. אַחֲשׁוֹב שֶׁהִיוּ פּוֹנְדִקָּאוֹת וּמוֹכְרוֹת מְזוּן, כְּטַעַם רַחֲב הַזּוֹנָה; וְאִיפְשָׁר שֶׁהִיוּ מִפְקִירוֹת עֲצָמָן. וְהִנֵּה הִתְחַכֵּם שְׁלֹמֹה לְהַבְהִילָן בְּזֶה הָעֲנִין, כְּדֵי שִׁתְּבַאֵר מִדְּבָרֵהֶן מִי הִיא אֲמוֹ; כִּי אֲשֶׁר תַּחֲמוּל יוֹתֵר עַל הִילוּד הַחִי, יִתְבַּאֵר בְּלִי סַפֵּק שֶׁהִיא אֲמוֹ.

חֲשַׁבְתִּי לְהַמְשִׁיךְ בְּהַפְטָרָה, אֲבָל מִצָּאֵתִי עַל הַהַפְטָרָה בְּדַפֵּי בֵר-אֵילָן וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד לְהַמְשִׁיךְ הַטִּיפּוֹל. דְּפִי בֵר-אֵילָן מִקֵּץ פֶּא חוֹכְמַת שְׁלֹמֹה וְחוֹכְמַת יוֹסֵף גְּדִי אֵיִדְלֵהִיט אִישׁ מַחֲשָׁבִים בְּשִׁירוֹת הַצִּיבּוֹרִי.⁸ הַשְּׁנָה יֵשׁ לָנוּ הַזְּדַמְנוֹת נְדִירָה לְכַתּוּב עַל הַהַפְטָרָה הַמְקוּרִית שֶׁל פְּרַשַׁת "מִקֵּץ", שֶׁכֵּן כְּמַעַט תְּמִיד 'שְׁבַת מִקֵּץ' חֲלָה בְּחֲנוּכָה, וְרַק כֹּאשֶׁר רֹאשׁ הַשְּׁנָה בְּשַׁבַּת, וְגַם הַשְּׁנָה הִיא שְׁנָה חֲסָרָה, תַּחּוּל 'שְׁבַת מִקֵּץ' יוֹם לְאַחֵר סִיּוּם חֵג הַחֲנוּכָה.

בְּדִיוֹן בְּהַפְטָרוֹת יֵשׁ לְהַתִּיחֵס לְשְׁנֵי הַיְבֻטִים, בְּנוֹסֵף לְפִירוֹשׁ הַהַפְטָרָה גְּרִידָא. הַרְאִשׁוֹן הוּא, שֶׁהַהַפְטָרָה הַנִּקְרָאֵת מִתּוֹךְ הַחֲמוֹשׁ מְנוֹתֵקָת מִהַקְּשָׁרָה בְּנִבְיָא, וְכֵן רֹב הַקּוּרָאִים אֵינֶם יוֹדְעִים מִה בְּדִיוֹק מוֹפִיעַ לְפָנֵיהֶם וְלֹאֲחֵרֵיהֶם. הַיְבֻט הַשְּׁנִי הוּא, שֶׁעֲלִינוּ לְחַפֵּשׁ אֶת הַזִּיקָה בֵּין הַפְּרָשָׁה לְהַפְטָרָה, וְלִהְבִּין אֶת הַקְּשָׁר שְׁבִין הַשְּׁתֵּימֵי.

בְּמַחְקָרֵי עַל הַהַפְטָרוֹת מִצָּאֵתִי, כִּי כְּמַעַט תְּמִיד יֵשׁ קֶשֶׁר פְּשוּט בִּינֵיהֶן, שֶׁהוּא לְרֹב מִיָּלָה אוֹ בִּטּוּי. אוֹלָם לְרֹב אִפְשָׁר לְמִצּוֹא גַם קֶשְׁרִים עֲמוּקִים בְּהַרְבֵּה; כֹּאֲלוֹ הַבָּאִים לְחַזֵּק מִסְרִים חֲשׁוּבִים מִהַפְּרָשָׁה.

בְּהַפְטָרָה שֶׁל פְּרַשְׁתָּנוּ נִיתֵן לְהַדְגִים אֶת שְׁנֵי הַיְבֻטִים, וְזוֹ עוֹד סִיבָה לְעִסּוֹק בָּה. הַהַפְטָרָה לְקוּחָה מִסְפָּר מִלְכִים א, ג:טו עד ד:א, וְהִיא מוֹכֵרֵת כְּמִשְׁפַּט שְׁלֹמֹה.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִיָּה מֶלֶךְ צַעִיר כְּשֶׁהִתְמַנֶּה לְאַחֵר עֲשָׂרוֹת שְׁנוֹת שֶׁלְטוֹן סוֹעֵר שֶׁל דוֹד אֲבִיו. גַּם מִיָּנוּי הַמֶּלֶךְ הַיּוֹרֵשׁ לֹא עֵבֶר בְּקִלוֹת, כִּפִּי שְׁנִיתָן לְרֹאוֹת בְּתִיאוֹר שְׁבַשְׁנֵי הַפְּרָקִים הַרְאִשׁוֹנִים שֶׁל סִפְר מִלְכִים, וְהַשְּׁלִטוֹן הַחֲדָשׁ עֲדִיין לֹא הִתְבַּסֵּס דִּיו.

הַהַפְטָרָה שֶׁלָנוּ מִצִּיגָה אֶת מִבְחָנוֹ הַפּוֹמְבִי הַרְאִשׁוֹן שֶׁל שְׁלֹמֹה, אֲךָ מִתְחִילָה מַעַט קוֹדֵם לְכֵן: וַיִּקֶץ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה חֲלוֹם וַיְבוֹא יְרוּשָׁלַם וַיַּעֲמֵד לְפָנֵי אֲרוֹן בְּרִית אֲדֹנָי וַיַּעַל עֲלוֹת וַיַּעַשׂ שְׁלֵמִים וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל עַבְדָּיו.

⁷ בבלי ברכות נה ב אריכות גדולה שם בתלמוד בעניין חלומות.

⁸ מאמר זה הוא פרק מתוך הספר: הפטרה לעניין - מסע בעקבות הנביאים, שיצא לאחרונה מאת המחבר בהוצאה עצמית. להערות ותגובות. gadieide@yahoo.com.

יחיה!" כלומר, לי כבר מת בן אחד, ומצידי ששלך ימות גם הוא. תגובתה של האם האמיתית צפויה למעשה, ואילו האם הרמאית כשלה בלשונה. שכן, היא יכלה לומר משהו שיישמע פחות כהודאה ברורה כל כך באשמה ובשקר. עם זאת נראה, שכל תגובה אחרת הייתה מראה עם מי הצדק, ודבריה רק מעידים על השפל הנורא שאליו התדרדרה. כל הנוכחים רואים את חוכמתו הרבה של שלמה, ויַעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּגַּן לָהּ אֶת הַיְלֹד הַחַי וְהַמֵּת לֹא תִמְיָתוּ הוּא אִמּוֹ. וַיִּשְׁמְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שִׁפֵּט הַמֶּלֶךְ וַיֵּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי חִכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט. וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. **א"ה. כן מפרש הרב מלבי"ם, בכל זאת הרושם המתקבל הוא שהתובעת היא האם האמיתית ולא הנתבעת. [תשובת גדי. אכן יש פירושים שונים. לי נראה שהדוברת הראשונה היא דוקוא זו דוברת השקר והנתבעת היא האם האמתית. הנושא אינו מפורש ובהחלט יש צדדים לכאן או לכאן ואפילו נטיית הלב של כל אחד.]**

לאחר המשפט שלמה הוא מלך ללא מתנגדים. מה הקשר העמוק לפרשה? ההפטרה משווה בין יוסף לשלמה. ראינו כיצד דיוק קל בדברי הצדדים מוציא את האמת לאור. גם בחלום פרעה יש לשים לב לכל מילה. תיאור החלומות מופיע פעמיים; פעם הכתוב מתאר מה חלם פרעה, ופעם מספר את חלומו. בין שני התיאורים ישנם הבדלים דקים, אולם יש להם משמעויות רבות. בזכות חוכמתו של יוסף והקשבתו לפרטים הקטנים ביותר (לדוגמה, בתהלים פא: מתואר: "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע". המילה "שפת" היא מילה שהוסיף פרעה, והיא לא הופיעה בתיאור המקורי¹⁰), הצליח יוסף לפענח היטב את החלום, לעומת החרטומים שנכשלו, ועל ידי כך עלה לגדולה והציל את מצרים.

ע"כ יוסף גדי איידלהייט¹¹

תן להכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/qilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺

¹⁰ **א"ה. יש להעיר שכמובן כל זה על דרך הדרש.**

¹¹ מגדי. מקווה שנהנת מהקריאה ומוזמן להיכנס לאתר הספר